

Krikščioniškų socialinių iniciatyvų Forumo organizacijos, teikiančios paslaugas Vilniaus mieste ir dirbančios su **socialiai pažeidiamais, nedirbančiais, nesimokinančiais ar turinčiais riziką tokiais tapti 15-29 metų jaunuoliais**, kasmet susiduria su situacija, kai nuolat tenka įrodinėti jų teikiamų paslaugų reikalingumą ir ieškoti finansavimo šaltinių.

Siekiant iširti esamą situaciją, 2020 m., vykdant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos projektą „**Augti kokybiškame bendradarbiavime**“ buvo atliktas mokslinis tyrimas „*Paslaugų poreikis socialiai pažeidžiamiems, niekur nedirbantiems ir nesimokinantiesiems ar turintiems riziką tokiais tapti jaunuoliams*“, kuriuo buvo siekiama surinkti objektyvią informaciją apie poreikio kompleksiskumą bei esamos situacijos Vilniaus m. savivaldybėje vertinimą.

Tyrimo metu atlikta ne tik dokumentų, prieinamos informacijos analizė, bet taip pat analizuota 15 - ios ekspertų, susiduriančių su šia tiksline grupe savo kasdiniame darbe, patirtis bei įžvalgos, kaip būtų galima keisti/ vystyti/ plėtoti paslaugas.

Tikimės, jog šis tyrimas bei jo metu surinkta informacija, pateiktos išvados bei rekomendacijos suteiks papildomų argumentų tiek specialistams, tiek ir organizacijoms, dirbančioms su socialiai pažeidžiamais jaunuoliais bei prisidės prie savivaldybių socialinių paslaugų plėtros bei kryptingo planavimo.

Rekomendacijos:

- Vilnius m. savivaldybėje **trūksta aiškių veiklos gairių**: strategijų, struktūros, tęstinumo, atsakomybių paskirstymo, todėl rekomenduotina stiprinti ir detalizuoti jaunimo politikos gaires, į jų kūrimą įtraukiant ir šioje srityje dirbančius specialistus. Šios gairės turėtų pakeisti dabartinį jaunimo politikos fragmentiškumą, suteikti daugiau aiškumo jaunimo darbuotojams ir jų atstovaujamos organizacijos, o taip pat – leistų susikoncentruoti į savo tiesiogines pagalbos teikimo funkcijas.
- **Planuojant paslaugas** sudėtingose situacijose esantiems jaunuoliams ir jų šeimoms **atsižvelgti** į tyrimo informantų išskirtas **šių asmenų grupių sociodemografinės charakteristikas**, kurios rodo jų didesnę riziką patirti kompleksines problemas.
- Turint galvoje ilgametį NVO įdirbį, ekspertiskumą ir žinias dirbant su sudėtingose situacijose esančiais jaunuoliais, savivaldybei **rekomenduotina daugiau vadovautis subsidiarumo principu ir, augant paslaugų jaunuoliams poreikiui, investuoti į NVO pajėgumų didinimą, jų teikiamų paslaugų plėtrą** ir tik išskirtiniais atvejais kurti savo paslaugų centrus.
- Sudaryti sąlygas **savanorystės skatinimui ir plėtrai**, ypač organizuojant pirminės prevencijos pasiūlymus atskirose **bendruomenėse**.
- Lėšos, investuotos į darbą su jaunuoliais (**prevencinį darbą**), vėliau atsipirks ilgalaikiais sutaupymais sveikatos, teisėsaugos, socialinės apsaugos ir socialinės draudros sektoriuose, todėl **būtina užtikrinti tokių paslaugų finansavimą** reikiamomis apimtimis, jaunimo darbuotojams ir su jaunuoliais dirbančioms

organizacijoms nedarant spaudimo nei dėl pasiekiamų rezultatų, nei dėl apkrovimo dideliu skaičiumi sudėtingų atvejų.

- Tyrime išryškėjo **paslaugų 11-16 metų vaikams ir jaunuoliams stoka**. Šis amžiaus tarpsnis specialistų yra pabėžiamas kaip labai kritinis laikas, kuomet jau išryškėja problemų užuomazgos, tačiau pačios problemos dar nėra labai gilios ir gali būti lengviau ir greičiau pataisomos su mažesnėmis darbuotojų laiko ir resursų sąnaudomis, todėl rekomenduotina stiprinti šią paslaugų jaunimui teikimo grandį Vilniaus mieste.
- Vaikai švietimo sistemoje atsiranda labai anksti (priešmokykliniame amžiuje, nuo šešerių metų), todėl svarbu, kad **švietimo specialistai pastebėtų ir galėtų pasiūlyti ankstyvą reikiamą pagalbą, bendradarbiaudami** su kitomis tarnybomis **nukreiptų** vaiką ar šeimą. Taip pat svarbu pastebėti iš švietimo sistemos iškritusius vaikus ar paauglius (įskaitant ir tuos, kurie formaliai tebėra ugdymo įstaigos sąrašuose) ir tikslingai orientuoti pagalbą jiems.
- Stiprinti partnerystės saitus, kad darbas su jaunimu sklandžiai integruotųsi su kitomis paslaugų formomis. Šis bendradarbiavimas yra ypač svarbus, kad būtų užtikrintas darbo su vaikais – jaunuoliais – suaugusiais, kuriems reikia ilgalaikės pagalbos, tęstinumas, taip pat labai svarbu dirbti su visa jaunuolio aplinka (šeima), kuri neretai yra ir pagrindinis problemų šaltinis.
- Ypač svarbu nepaleisti pilnametystės sulaukusių jaunuolių, kurie sukūrė ilgalaikį pasitikėjimo santykiais grindžiamą ryšį ir yra reikalingi tolesnės profesionalios pagalbos. Tyrimas parodė, kad 24-26 metų jaunuoliai jau tokio tęstinio santykio, ryšio su darbuotojais nėra labai reikalingi, jų poreikiai yra daugiau epizodinio, ad hoc pobūdžio. Tačiau šio ryšio neprarasti kritiškai svarbu yra 18 metų jaunuoliams.
- Toliau **vystyti intensyvias psichosocialines paslaugas šeimoms**, didinant jų apimtis ir prieinamumą, nes tai – viena iš labai efektyvių pagalbos priemonių. Paslaugos apimtis būtina plėsti, nes pagalbos prašančių šeimų yra žymiai daugiau, nei suteikiama šiandien.
- **Stiprinti darbą paauglių priklausomybių problemų srityje**, ypač atkreipiant dėmesį į informantų minimą naujai atsirandančią priklausomybę nuo interneto. Šios priklausomybės mastui ir poveikiui suvokti rekomenduotina vykdyti tyrimus; taip pat reikėtų organizuoti mokymus jaunimo darbuotojams apie darbo priklausomybės nuo interneto srityje ypatumus.
- Didinti **gatvės darbuotojų pasiūlą**, kurie pasiektų gatvėje esančius jaunuolius, taip pat plėtoti ir kitas **žemo slenksčio paslaugas**, pvz. mobilų darbą su vaikais ir jaunimu jų erdvėse. Tokiu būdu jaunimo mėgstamas ir neišvengiamas **buvimas gatvėje būtų „legalizuotas“**, akcentuojant **ne draudimus ir ribojimus, o saugios aplinkos užtikrinimą ir jaunuolių buvimą specialistų akirtyje**. „Legalizavimui“ sąlygas sudarytų ir viešųjų erdvių (pvz., prie mokyklų esančių stadionų) atvėrimas jaunimui.
- Svarbu yra tirti „chebras“ – jaunimo grupes, tokiu būdu geriau pažinti jų sandarą, santykius viduje ir su išore, dinamiką, poveikio savo nariams įvairovę. Šių tyrimų pagrindu galima identifikuoti ir stiprinti pozityvios lyderystės apraiškas, siekti pokyčio jaunimo grupių viduje.

Pastebėtina, kad nemažai analogiškų rekomendacijų jau buvo išskirtos Gečienės... (2007) atliktame tyrime, kuriame buvo teigiama, kad „šie jaunuoliai reikalauja didesnių investicijų“ (p. 168), identifikuota sisteminio požiūrio stoka, nepakankamas socialinių ir švietimo paslaugų integravimas, siūlymas neprisiršti prie amžiaus teikiamų apribojimų, tęsti paslaugas tol, kol yra poreikis ir individualizuoti šių paslaugų teikimą. Taigi tyrimai (atlikti

prieš 13 metų ir šiandien), analizuojantys esamą darbo su pažeidžiamais jaunuoliais situaciją, parodė, jog problemos pačios neišsprendžia. Norisi tikėtis, jog kryptingas bei suplanuotas politikos formuotojų bei praktikų veikimas kartu, kuriant strategines paslaugų pažeidžiamiems jaunuoliams gaires bei atrandant galimybes tas paslaugas finansuoti, bus prioritetas savivaldybėse, o Vilniaus miestas galėtų sėkmingu planingo veikimo pavyzdžiu ir kitoms savivaldybėms.

Pasirengę bendradarbiauti, kuriant geresnes galimybes jaunimui, -

Asociacija Krikščioniškų socialinių iniciatyvų Forumas*

**Asociacija vienija šias organizacijas: VšĮ Betzatos bendruomenė, VšĮ DUKU, VšĮ Pal. J. Matulaičio socialinis centras, VšĮ Pal. J. Matulaičio šeimos pagalbos centras, VšĮ Socialinis veiksmas, VšĮ Sudervės parapijiečių bendruomenė, VšĮ SOTAS, VšĮ Actio Catolica Patria, Asociacija Kauno Arkos bendruomenė, VšĮ Šv. Jono vaikai, VšĮ Amatų mokykla „Sodžiaus meistrai“*